

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

6 oktober 2000

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, de heren Joachim Coens
en Eric Van Rompuy en mevrouw Ingrid van Kessel –**

betreffende de inplanting van GSM-masten

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De toename van het GSM-verkeer impliceert dat er een dekkend net moet komen met duizenden zendmasten in heel Vlaanderen, die op korte afstand van elkaar staan. Daardoor rijst een dubbel probleem : enerzijds de visuele vervuiling, die door de wet op de stedenbouw beperkt kan worden, anderzijds, en voornamelijk, de gevolgen voor de volksgezondheid van de omwonenden. De zendmasten veroorzaken immers een elektromagnetisch veld, een straling, in de directe omgeving van de mast. Soms worden voor het oprichten van zendmasten ook openbare gebouwen gebruikt, zelfs scholen, ziekenhuizen of sociale woongeligheden.

Veel mensen vrezen dat zij onder de invloed van de straling gezondheidsklachten zullen krijgen.

Diverse resultaten van wetenschappelijk onderzoek : onzekerheid troef

Er is over de hele wereld al jarenlang wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van elektromagnetische velden op de gezondheid. Sommige onderzoeken wijzen uit dat er op lange termijn een (lichte) verhoging van leukemie, hersentumoren en andere vormen van kanker zou kunnen optreden. Als effecten op korte termijn worden onder andere concentratiestoornissen, slaapstoornissen, veranderingen in het hormoonstelsel, aantasting van het immuunsysteem enzovoort gerapporteerd.

De vaak langdurige, groots opgezette onderzoeken spreken elkaar echter regelmatig tegen, zodat de doorsnee beleidsverantwoordelijke en de doorsnee-burger niet goed weten hoe ze tegenover de inplanting van GSM-masten in woonbuurten moeten staan. Daardoor doen de meest angstaanjagende verhalen de ronde.

Ontbreken van duidelijke en handhaafbare regelgeving

De verschillende overheden sluiten nu contracten af met de telefoonmaatschappijen of geven bouwvergunningen voor masten zonder dat er een wettelijke regeling bestaat om deze grootschalige operatie uit te voeren en zonder dat de bevolking op

de hoogte moet worden gebracht van deze plannen. Er is immers nog geen langetermijnbeleid met betrekking tot het plaatsen van zendmasten, net zoals er, behalve de beperking op gebied van ruimtelijke ordening, geen wettelijk te handhaven regels zijn die gemeenten kunnen hanteren bij de beoordeling van het plaatsen van een zendmast. Het is zelfs bij benadering niet te zeggen hoeveel masten er uiteindelijk geplaatst moeten worden, zeker niet zolang elke maatschappij eigen afzonderlijke zenders kan plaatsen. Inwoners van gemeenten hebben ook nu nog geen idee hoeveel masten er in hun gemeente staan en hoeveel ze er nog kunnen verwachten. Zelfs als er regelgeving komt, zijn er onvoldoende bevoegde ambtenaren om de aanvragen te behandelen, laat staan te controleren.

Het kan allicht nog maanden duren voordat er overeenstemming is over een Europese regelgeving die moet worden omgezet in federale en Vlaamse regelgeving. De vraag blijft bovendien of, als er wetgeving is, al die zendmasten die nu als paddestoelen uit de daken verrijzen, daar ook aan zullen voldoen.

Ontbreken van milieu-effecten-rapportage

Voordat contracten voor deze grootschalige operatie worden afgesloten, zouden de effecten voor milieu en volksgezondheid in kaart gebracht moeten zijn. De overheid heeft die mogelijkheid, in de vorm van een milieu-effectrapport (MER). In een MER wordt beschreven welke (nadelige) effecten een bepaalde activiteit voor het milieu zou kunnen hebben. Op basis van een MER kan er een keuze worden gemaakt. Door de motivatie van die keuze kan de burger zich een oordeel vormen over de processen die een rol hebben gespeeld bij de besluitvorming en inzicht krijgen in de afwegingen die aan het besluit van de overheid ten grondslag liggen. De zorgvuldigheid van het beleid kan worden vastgesteld.

Bij het plaatsen van zendmasten worden de burgers, maar ook de gewone gemeenteraadsleden, buiten spel gezet. Zij worden plots geconfronteerd met een mast op een dak, soms weken na de plaatsing, en kunnen nergens terecht met hun vragen. Daarenboven worden zij overspoeld met tegenstrijdige informatie. Zij kunnen zich geen oordeel vormen over de zorgvuldigheid van de besluitvorming en houden alleen daarvan al het onaangename gevoel over dat er misschien iets niet juist is. Deze gang van zaken en het ontbreken van infor-

matie kan het vertrouwen in de overheid ernstig schaden.

Blijvende vragen

Burgers maken zich zorgen over de consequenties van het plaatsen van masten op hun flat. In bijna alle gevallen gebeurt dit zonder hun medeweten of toestemming. Huisvestingsmaatschappijen en gemeenten wekken de schijn te zwichten voor het geld, dat door de maatschappijen wordt geboden per locatie. Dat geldt blijkt al snel een bestemming te hebben, nog voor de installatie op het dak staat of de bewoners van iets weten.

Veel gemeenten, die tot voor kort geen problemen constateerden, krijgen nu vragen om informatie. Bij navraag blijkt het in veel gemeenten moeilijk om te weten te komen welke dienst of maatschappij iets te maken heeft met zendmasten.

Inwoners en beleidsverantwoordelijken stellen zich vragen over :

- hoeveel masten er nog geplaatst zullen worden ;
- of er bouwvergunningen moeten worden aangevraagd voor alle soort masten ;
- waarom alleen een openbaar verzoek loopt voor bepaalde masten ;
- of er ook naar milieu- en gezondheidsaspecten gekeken wordt ;
- welke vormen er van toepassing zijn vanuit gezondheidsaspecten ;
- waarom zendmasten niet in de open ruimte geplaatst kunnen worden, ver van bewoning ;
- of de gemeente of een andere overheid een inventaris heeft van alle zendmasten op het grondgebied ;
- of er controle is op de goede plaatsing van de masten en het gebruikte vermogen ;
- of er controle is wanneer verschillende zendgemachtigden gebruik maken van de eerder geplaatste mast en het vermogen dus stijgt ;
- of er controle is vanuit gezondheidsoogpunt na het plaatsen van masten.

Geen wetgeving, wel een gamma van aanbevelingen

De International Radiation Protection Association (IRPA) geeft in een richtlijn aanbevelingen over blootstellingslimieten voor radiofrequente straling. Ze gaan uit van de bekende thermische effecten. Volgens deze IRPA-norm dient een afstand van minimaal 2,5 meter van een in werking zijnde antenne te worden gerespecteerd. Wetenschappers hanteren de norm van 600 meter afstand per zendstation voor omwonenden.

De IRPA-normen stellen dat masten op veilige hoogte moeten staan, met weinig mensen in de omgeving. Het onderzoek van IRPA staat ten dienste van de WGO (Wereldgezondheidsorganisatie).

Europese richtlijnen zijn in voorbereiding. Of die zullen gelden voor de nu in grote haast geïnstalleerde masten is de vraag. Als wordt gekeken naar de Europese richtlijnen met betrekking tot het voorkomen van storingen bij elektronische apparatuur, wordt er een onderscheid gemaakt tussen een oude en een nieuwe situatie en mag de bestaande oude situatie nog vele jaren voortduren. Vooraleer de komende Europese richtlijn van kracht kan worden, moet ze nog omgezet worden in federale en gewestelijke regelgeving : dit zal dus nog heel wat tijd in beslag nemen. Daartegen zullen allicht alle zendmasten al geplaatst zijn.

Wanneer aan GSM-masten gewerkt moet worden, moeten die eerst uitgeschakeld zijn : personeel mag niet in de onmiddellijke buurt komen van werkende ontvangers en zenders daar kortegolfzenders in een omtrek van 10 meter gevaarlijk zouden zijn (volgens de arbeidsinspectie).

Het Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO) informeert belangstellenden en doet wetenschappelijk onderzoek. Men staat nog niet ver genoeg om zekerheid te geven. De gemeente Haarlemmermeer, de pionier van de gemeentelijke aanpak in Nederland, gaat in haar aanbevelingsnota uit van de richtlijn voor radiofrequente straling bij zendingrichtingen" (1990).

Een aanvaardbaar uitgangspunt : het voorzorgsprincipe

Voor het plaatsen van een zendstation is er geen milieuvergunning voorgeschreven. Ook een openbaar onderzoek om vooraf de buurt te informeren,

is niet verplicht. Een bouwvergunning, vroeger te geven door het schepencollege van de betrokken gemeente en nu door AROHM, is alleen nodig als de totale hoogte (gebouw of piloon met mast) 20 meter bedraagt of het bestaand gebouw verhoogd wordt met 5 meter. Men bekijkt de plaatsing dus uitsluitend vanuit het oogpunt van de ruimtelijke ordening.

Het 15e principe van de verklaring van Rio over Milieu en Ontwikkeling verklaart dat het voorzorgsprincipe ruim zou moeten worden toegepast om het milieu te beschermen. "Daar waar er dreigend gevaar is van ernstig en onomkeerbare schade, zal het gebrek aan wetenschappelijke zekerheid niet als voorwendsel gebruikt worden om de toepassing uit te stellen van doeltreffende en betaalbare maatregelen om milieubederf te voorkomen."

Vandaar dat voor het plaatsen van GSM-masten minimale voorzorgsmaatregelen evident zouden moeten zijn in verband met de maximale straling en de afstand van onder andere woongebieden. Omdat het hier over een nieuwe situatie gaat die verstrekkende gevolgen kan hebben (in de meeste gemeenten veel masten) en waarbij, als er negatieve effecten voor de volksgezondheid zijn, die pas op lange termijn zichtbaar zouden kunnen worden, pleiten de meeste studies er voor geen zendmasten te installeren op woongebouwen, en zeker niet in, op of nabij scholen, kindertuinen, verpleeghuizen of andere plaatsen waar kinderen of zwangere vrouwen veel tijd doorbrengen. Een afstand van minimum 300 meter lijkt aangewezen wanneer men rekening houdt met het compromis dat én voor de volksgezondheid én voor een exploitbaar mobilfoonnetwerk belangrijk zijn. Zendmasten die al op woongebouwen staan, moeten er binnen een termijn van 6 tot 9 maand af.

Vanwege de onduidelijkheid over de effecten op de volksgezondheid ten gevolge van elektromagnetische velden van zendmasten is het duidelijk dat burgers zelf een duidelijke voorlichting moeten krijgen en bij de beslissing betrokken worden.

Nieuwe inplantingen, maar ook bestaande masten, moeten vanuit dit voorzorgsprincipe benaderd worden.

Riet VAN CLEUVENBERGEN

Joachim COENS

Eric VAN ROMPUY

Ingrid VAN KESSEL

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– overwegende dat

- 1° er tot nu toe, ook niet bij wetenschappers, eensgezindheid bestaat over de mogelijke schadelijke gevolgen voor de gezondheid van omwonenden bij de inplanting van GSM-zendmasten ;
- 2° in alle wetenschappelijk onderzoek wel verbanden gelegd worden tussen langdurige blootstelling aan GSM-mastenstraling en hoofdpijn, koorts, verhoging hersentumoren, enzoverder ;
- 3° tijdens de internationale conferentie in Salzburg (juli 2000) over de effecten van GSM-zendmasten een resolutie aanvaard werd om hiervoor normen op te leggen teneinde de volksgezondheid niet in gevaar te brengen ;
- 4° bij arbeiders die in de nabijheid van GSM-masten moeten werken specifieke voorschriften gelden ;
- 5° GSM-masten nu vaak in een stadscentrum, op een appartementsblok of school neergezet worden ;
- 6° er tot op heden geen openbaar onderzoek noch een milieuvergunning noodzakelijk is voor alle masten ;
- 7° het de taak is van de overheid om ervoor te zorgen dat producten en diensten geen schade kunnen toebrengen aan de veiligheid en gezondheid van de consument ;
- 8° de Vlaamse regering integrale kwaliteitszorg als basisbegrip invoert ;
- 9° de Vlaamse overheid het aanmoedigen van ethisch ondernemen wil stimuleren ;
- 10° burgers geen verhaal hebben tegen alle geplaatste en alle nog te plaatsen masten ;
- 11° de onrust bij omwonenden groot is, daar zij vaak laattijdig vernemen dat er in hun buurt een GSM-mast geplaatst is of zal worden ;

12° zowel de minister bevoegd voor Leefmilieu als de minister bevoegd voor Volksgezondheid verklaarden dat er dringend een reglementering moet komen ;

13° de huidige wetgeving de plaatsing alleen vanuit het oogpunt van de ruimtelijke ordening bekijkt ;

14° het op grond van het voorzorgsprincipe aangewezen is maatregelen te nemen met betrekking tot de inplanting van GSM-masten ;

– vraagt de Vlaamse regering

1° vertrekkend vanuit het voorzorgsprincipe geen GSM-masten meer te plaatsen op minder dan 300 meter van woningen ;

2° systematisch na te gaan welke plaatsingsalternatieven er bestaan om de zendmast in te planten ;

3° omwonenden, vanuit het gezondheidsaspect, via een openbaar onderzoek te betrekken bij de plaatsing van alle GSM-masten ;

4° een Vlaamse databank op te richten waarin alle zendmasten en hun uitstraling in kaart worden gebracht ;

5° voldoende financiële middelen uit te trekken om controles uit te oefenen tijdens en na de plaatsing ;

6° wetenschappelijk onderzoek hieromtrent uit te breiden.

Riet VAN CLEUVENBERGEN

Joachim COENS

Eric VAN ROMPUY

Ingrid VAN KESSEL
